

№ 27 (428)
Ліпень 2012 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

Прапанова: краязнаўству –
дзяржаўную падтрымку –
стар. 3

Землякі: навуковец
Аляксандр Маліноўскі –
стар. 5

Музычнае краязнаўства:
беларусы ў Ла Скала –
стар. 7, 8

Васіль Бандарэвіч (справа) і практыканты

Асоба ў краязнаўстве

Галоўнае – творчасць

Летняя фальклорная практыка, якая праходзіла ў Сенненскім раёне, пакінула шмат, добрых, і не вельмі, успамінаў. Асноўнай яе мэтай было збіранне фальклору, але самае яркае ўражанне зрабіла на мяне сустрэча з вядомым краязнаўцам Васілём Бандарэвічам.

Васіль Віктаравіч сустраў нас каля свайго кабінета ў СШ № 2, у якой плённа працуе больш за 30 гадоў, і запрасіў зайсці. Размясціўшыся за партамі, мы пачалі слухаць і, канечне, задаваць пытанні, бо не адразу было зразумела, як настаўнік выяўленчага мастацтва можа быць знакамітым краязнаўцам.

А працаваць настаўнікам Васіль Віктаравіч пачаў, скончыўшы мастацка-графічны факультэт Віцебскага педагагічнага ўніверсітэта (тады яшчэ інстытута імя С.М. Кірава). Але захапленне краязнаўствам, якое пачалося яшчэ ў студэнцкія гады, не пакінула яго. Вынікамі сваёй нястомнай і

бесперапыннай працы Васіль Віктаравіч аспрэчыў прыказку «За двума зайцамі пабяжыш – ніводнага не зловіш», стаўшы сапраўдным спецыялістам і ў галіне мастацтва, і ў краязнаўстве. Працуючы ў гэтых дзвюх сферах, настаўнік здолеў знайсці пераход з адной ў другую, зацікавіўшы сваёю справай калег і вучняў.

В. Бандарэвіч распрацаваў аўтарскі курс «Спадчына», які з 1992 года быў укаранены ў навучальную праграму 6-х, 7-х і 8-х класаў сярэдняй школы № 2 г. Сянно. Вучні знаёміліся з культурна-гістарычнай спадчынай горада і раёна. Курс дапамагаў ім пераканацца ў тым, што нават маленькі горад можа мець вялікую гісторыю, яны станавіліся неаб'якавымі да мінуўшчыны роднага краю, пачыналі ганарыцца ім. Зараз, калі навучальная праграма скарачана, настаўнік вядзе «Спадчыну» толькі ў 6-х класах. Сам краязнаўца лічыць гэта няправільным, бо дзеці старэйшага ўзросту цікавяцца ўжо

больш сур'ёзнымі рэчамі і падзеямі. Шасцікласнікі ж патрабуюць казак, легендаў і паданняў – адным словам, нечага незвычайнага і неспраўднага.

Гэтага «добра» Васіль Віктаравіч ведае дастаткова, нават нам раскажаў цікавае паданне пра барацьбу паміж змеям і чортам. Чорту ўдалося забіць змея, і сяляне пахавалі яго на месцы, дзе пасля ўтварылася гара. Гэта, як сцвярджае краязнаўца, вельмі прыгожая мясціна, да якой зараз водзяць экскурсіі. Дарэчы, ён сам распрацаваў каля дзесяці экскурсіяў па Сенненскім раёне. А на пытанне аб тым, што дапамагло яму зацікавіць школьнікаў краязнаўствам, адказаў: найперш – экскурсіі.

Падарожнічаючы па краіне разам з вучнямі, сумеснымі намаганнямі была створаная галерэя карцінаў «Замкі Беларусі», якая зараз упрыгожвае калідоры школы. Больш за сорак карцінаў былі напісаныя цягам трох гадоў. Малявалі ў асноўным з прыроды,

наведваючы Оршу, Заслаўе, Смаляны, Камянец і іншыя мясціны. Не ўсе замкі, намалёваныя В. Бандарэвічам ці яго вучнямі, захаваліся да нашага часу, многія ўзнаўляліся па чарцяжах, архіўных дадзеных. Паводле матываў галерэі быў створаны альбом, які дапамагае дыстанцыйна знаёміць са спадчынай.

Настаўнікам, яго памагатай Вольгай Лісоўскай, а таксама вучнямі былі створаныя яшчэ некалькі альбомаў. Першы з іх расказвае пра краявіды Сенненшчыны. Васіль Віктаравіч па каліве сабраў гісторыю роднага краю. Спалучыўшы звесткі, сабраныя з розных крыніцаў, у 2008 годзе выдаў кнігу «Экскурсія да вытокаў горада Сянно», дапоўніўшы яе шматлікімі ілюстрацыямі. Зараз кніга з'яўляецца візітнай карткай Сянно і карыстаецца вялікім поспехам у чытачоў.

«Галоўнае – творчасць», – кажа знакаміты краязнаўца. І не толькі кажа, але і робіць. Разам са сваімі вучнямі ён працуе над гістарычнымі касцюмамі, зброяй розных эпохаў. Гэтая праца не такая лёгкая, як можа паказацца на першы погляд, яна патрабуе ўмення пра-

цаваць рознай тэхнікай з самымі рознымі матэрыяламі.

Вучні, якія захапляюцца гэтым майстэрствам, робяць нешта і пасля заняткаў, і ў выхадныя. Тое, што атрымалася, яны ў асноўным забіраюць сабе і, як сцвярджае В. Бандарэвіч, толькі невялікая частка зробленага застаецца ў яго кабінете. Цяжка гэта ўявіць, бо і сам кабінет, і маленькі пакой, у якім захоўваюцца архівы краязнаўцы, проста «завалены» цікавымі рэчамі. Усё хочацца паглядзець, а яшчэ лепей – памацаць ці прымерыць.

Расказаўшы пра зброю часоў Вялікай Айчыннай вайны, Васіль Віктаравіч не толькі паказаў нам муляжы пісталетаў і вінтовак, зробленых у натуральны памер, але і дазволіў з імі пагуляцца. Не пашкадаваў ён і касцюма медыстры тых часоў, так што амаль усе дзяўчаты прымерылі яго.

Сустрэча скончылася нечакана хутка, хаця часу прайшло шмат. Затое засталіся добрыя ўспаміны і шмат цікавых фотаздымкаў.

Ганна ЦІХАЧОВА,
студэнтка ВДУ
імя П.М. Машэрава

2012 – Год Беларускай Кнігі

І захаваўся дух эпохі...

Як вядома, 2012-ы ў Беларусі аб'яўлены Годам кнігі. З гэтай нагоды праводзіцца мноства мерапрыемстваў у мэтах пашырэння ролі кнігі і чытання, выхавання павягі да мастацкага слова, развіцця айчынай літаратуры. Нядаўна Клуб творчых сустрэчаў Бярэзінскай раённай бібліятэкі наладзіў імпрэзу з кандыдатам гістарычных навук, сябрам Саюза пісьменнікаў Беларусі Наталляй Голубевай.

Наталля Голубева – пісьменніца і гісторык. Скончыла гісторыка-філалагічны факультэт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта, аспірантуру Акадэміі грамадскіх навук у Маскве. Таму гістарычная тэма актыўна прысутнічае ў яе творчасці.

Пад час сустрэчы размова канцэнтравалася вакол дылогіі «Радзімічы. Зямля няскораная». Гэта ўжо чацвёртае выданне, што выйшла ў серыі «Школьная бібліятэка». Папярэдняе было выпушчанае тыражом 10 тысяч чаў асобнікаў па блаславенні Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі Філарэта, тыраж апошняга склаў 21 тысяч асобнікаў, якія разыйшліся ўсе, і гэта з'яўляецца пацвярджэннем, што да гістарычнай тэмы, да мінулага нашай краіны захоўваецца цікавасць. Дылогія – сапраўднае падарожжа ў мінуўшчыну.

У мастацкую канву твораў пісьменніца арганічна ўпісала легенды як аб паходжанні радзімічаў, так і аб з'яўленні назваў ракі Дняпро і горада Гомеля. Усебакова раскрытыя побыт і звычкі тагачасных людзей, іх вераванні, узаемаадносіны паміж асобнымі прадстаўнікамі роду. Сюжэт, вобразы, чалавечыя стасункі – усё гэта стварае ўяўленнем пісьменніцы на падставе вывучэння канкрэтных гіста-

рычных падзеяў. У кнізе «На раздарожжы двух шляхоў», дзе прысутнічаюць гістарычныя асобы – ваенны міністр Барклай дэ Толі, расійскі імператар Аляксандр I – Н. Голубева імкнулася на падставе вивучэння архіўных матэрыялаў пасяджэнняў ваенных саветаў, іншых дакументаў перадаць не толькі агульны настрой таго часу, але ж і манеры, узаемаадносіны, мову, каб асобы мінулых стагоддзяў гаварылі сваімі словамі, каб захаваўся дух эпохі.

Н. Голубева з'яўляецца навуковым кансультантам шэрагу тэлевізійных праектаў, у тым ліку шматсерыйнага цыкла «Зямля геніяў», створанага па заказе Міждзяржаўнай тэлерадыёкампаніі «Мір» і які ўключае 24 фільмы пра славутыя выхадцаў з зямель Беларусі. Прысутным клубу творчых сустрэчаў быў прапанаваны прагляд дакументальнага фільма «Сапега».

Наталля Аляксандраўна расказала і аб працы над праектам выдання «Беларускае замежжа», дзе сабраныя шэсць з паловай тысяч аў імянаў нашых суайчыннікаў, якія зрабілі ўнёсак у

развіццё сусветнай цывілізацыі і сярод якіх дзеячы культуры, вядомыя навукоўцы, палітыкі. Паведамліла і аб тым, што рыхтуецца да выдання ў выдавецтве «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» кніга «Беларусь у кантэксце сусветнай цывілізацыі. Суайчыннікі», дзе зробленая спроба стварыць грунтоўны даведнік аб нашых талентах розных часоў. Таксама хутка чытачы змогуць пазнаёміцца з унікальным навукова-папулярным выданнем «Ваньковічы. Беларускі радавод», якое распавядае пра 200 прадстаўнікоў гэтага ўнікальнага роду, што ўнеслі важкі ўклад у развіццё сусветнай цывілізацыі.

А напрыканцы сустрэчы Наталля Аляксандраўна прачытала свае вершы з паэтычнага зборніка «Балтыйскі спытак» і пакінула добрыя пажаданні бярэзінскім чытачам у Кнізе ганаровых сяброў бібліятэкі.

Наталля
МАЕЎСКАЯ,
метадыст
Бярэзінскай ЦБС
Фота аўтара

На тым тыдні...

✓ У адзеле мастацтва Гродзенскай абласной бібліятэкі імя Я. Карскага адкрылася вялікая **выстаўка «І славілі Айчыну меч і слова»**, прысвечаная вайне 1812 года. Самую цікавую і старажытную частку экспазіцыі склалі кнігі з калекцыі гродзенскага краязнаўцы і журналіста **Аляксандра Сявенкі**. Таксама тут прадстаўленыя прадметы матэрыяльнай культуры, што прысвячаюцца 200-годдзю гэтай падзеі, перыяду эпохі так званых Напалеонаўскіх войнаў. Экспанаты распавядаюць пра ўдзел і нашых продкаў.

Апроч гэтага, у Гродзенскім гісторыка-археалагічным музеі адкрылася тэматычная выстаўка пра гэтую вайну.

✓ **10 ліпеня** ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адкрылася **выстаўка «Мой дружа, Янка»**, прысвечаная гісторыі сяброўства класікаў беларускай літаратуры – Янкі Купалы і Якуба Коласа, якое яны пранеслі праз усё жыццё. Тут прадстаўленыя першыя зборнікі вершаў паэтаў – «Жалейка» і «Песні жалбы», выданні нумароў газеты «Наша Ніва» з творами беларускіх песняроў, вершы-прысвячэнні Якуба Коласа Янку Купалу, рукапісы ўспамінаў і артыкулаў Якуба Коласа, прысвечаных Янку Купалу.

✓ **11 ліпеня** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася **выстаўка «Светлы паэтычны дар»**, прысвечаная юбілею беларускай паэтыкі, перакладчыцы, літаратуразнаўцы **Любові Турбіной**. Акрамя паэтычных зборнікаў, тут экспануюцца навуковыя выданні юбіляра, а таксама яе пераклады на рускую мову з беларускай, туркменскай, французскай. Працуючы ў Інстытуце літаратуры РАН, Л. Турбіна шырока папулярна ў беларускую літаратуру сярод рускіх аматараў прыгожага пісьменства.

✓ **14 ліпеня** ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь «Дом-музей Із'езда РСДРП» адкрылася **выстаўка «Сад камянёў»**, дзе прадстаўленыя ўзоры мінералаў, горных пародаў, вырабы з каменю, выкапні, археалагічныя знаходкі і інш.

✓ **13–14 ліпеня** ў польскім мястэчку Гарадок, што на Беластоцчыне, прайшоў **фестываль «Басовішча-2012»**. Гэта найстарэйшы фестываль беларускай рок-музыкі, які ладзіцца з 1990 года. Адметнасцю ж сёлетняга з'яўляецца тое, што акрамя рок-музыкі, выступалі таксама выканаўцы этна-электронікі і нават рэперы.

Ф.СП-1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету 63320

(індэкс выдання)

Краязнаўчая газета

Колькасць камплектаў

на 20 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды

(паштовы індэкс)

(адрас)

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА

на газету

63320

(індэкс выдання)

Краязнаўчая газета

Кошт	падпіскі	_____ руб.	Колькасць камплектаў
	пераадрасоўкі	_____ руб.	

на 20 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

Куды

(паштовы індэкс)

(адрас)

Каму

(прозвішча, ініцыялы)

Нам пра нас

«Краязнаўчая газета», з якой я пазнаёмілася не так даўно, безумоўна, зрабіла на мяне станоўчае ўражанне. Першае, што хачу адзначыць, – гэта адпаведнасць назвы зместу. Біяграфіі вядомых краязнаўцаў, гісторыкаў і літаратараў, апісанне традыцыяў беларусаў і вандравак у цікавыя мясціны, гісторыя замкаў і вядомых родаў, інфармацыя пра канферэнцыі і фестывалы – усё гэта можна знайсці ў «КГ» і ўсё гэта падыходзіць пад азначэнне «краязнаўства».

Другая адметная рыса – гэта беларускамоўнасць газеты. На вялікі жаль, у Беларусі існуе не так шмат цалкам беларускамоўных выданняў, што само па сабе з'яўляецца вялікай праблемай грамадства ў цэлым і вельмі турбуе асабіста мяне як студэнтку факультэта беларускай філалогіі і культуры.

Узрадавала і добра наладжаная зваротная сувязь з чытачамі, бо ў газеце друкуюцца матэрыялы, напісаныя не толькі спецыялістамі ў галіне краязнаўства, але і школьнікамі, студэнтамі, настаўнікамі, бібліятэкарамі і г.д. Людзі, неабякавыя да гісторыі, дасылаюць артыкулы, прысвечаныя тым невялікім і невядомым месцам, дзе нарадзіліся. Гэта вёскі і мястэчкі, пра якія нічога нельга знайсці ні ў падручніках, ні нават у інтэрнэце. З-за гэтай сваёй эксклюзіўнасці такія матэрыялы падаюцца мне вельмі цікавымі і карыснымі.

Таму мне хацелася б сказаць «Краязнаўчай газеце» шчыры дзякуй за тое, што яна дапамагае людзям не забывацца на ўласную гісторыю, і пажадаць ёй набыць яшчэ шмат актыўных і зацікаўленых чытачоў.

Ганна ЦІХАЧОВА,
студэнтка ВДУ
імя П.М. Машэрава

Краязнаўству — дасканалую структуру кіравання

Краязнаўства, нягледзячы на паўсюднае затуханне нацыянальна-культурнага руху, паглыбленне асіміляцыйных працэсаў, з якімі грамадства не вядзе нават сімвалічнай барацьбы, не губляе сваёй прыцягальнай сілы, знаходзіць падтрымку ў многіх неадарваных ад роднай глебы людзей. Неацэнная заслуга ў гэтым «Краязнаўчай газеты».

Жыццё, як вядома, не стаіць на месцы, і тое, што нас сёння задавальняе, заўтра ўжо можа не адыгрываць такой ролі. Ад гэтага не застрахаваны краязнаўчы рух, таму трэба ўсяк узбагачаць яго змест, дасканаліць структуру, шукаць больш эфектыўныя формы кіравання. Не больш як толькі прыёмнай размовай застаецца краязнаўства, калі яно не будзе абапірацца на трывалы матэрыяльна-фінансавы грунт, не будзе мець надзейнага прафесійнага ідэалагічнага забеспячэння. Зрабіць гэта рэальна можна толькі ў апоры на дзяржаўную падтрымку. Залішнюю эканомію праяўляць тут ніяк не выпадае. Спаўна вернутая на роду гістарычная памяць як найважнейшы фактар здаровай нацыянальнай свядомасці — кампенсуе ўсе звязаныя з гэтым выдаткі. Узброены да статковымі ведамі пра сваё мінулае, людзі ў дзясяткі разоў мацней будуць любіць Бацькаўшчыну, шанаваць, абара-

няць ад любых замаху на яе, на дзяржаўны суверэнітэт. Аднак гэты ўсякай патрэба агітаваць бацькоў за пасылку сваіх дзяцей у школы з роднай мовай навучання (цывілізаваным народам і раней, і зараз падобная агітацыя ўспрымаецца за вялікую абразу), бо яны выдатна разумелі б, што выкарыстанне ў дадзеных метадах якой-небудзь іншай мовы — гэта магістральны шлях у асіміляцыйную багню, канчатковае спыненне свайго зямнога існавання ў якасці самабытнага этнасу. На такую канчыну са спакойнай душою можна пагадзіцца толькі народ са страчанай гістарычнай памяццю, адарваны ад сваіх нацыянальна-культурных традыцый. Скажаць, што ў сучасных беларусаў тут не існуе аніякіх праблемаў, могуць толькі самыя недасведчаня ў такіх пытаннях людзі, ці тыя, каго зусім не хваляе, што чакае іх наперадзе ў выпадку гістарычнага бяспамяцтва, глыбіннай рэфармацыі

нацыянальнай самасвядомасці народа.

Лічу, што вышэй сказанага больш чым дастаткова, каб усвядоміць, як нам важна паставіць краязнаўства на трывалы дзяржаўны грунт, як не толькі наспела, але пераспела пытанне аб стварэнні стройнай структуры гэтай важнай дзейнасці. У нас не будзе аніякага апраўдання перад гісторыяй і будучымі пакаленнямі беларусаў, калі мы не выйдзем на ўзровень 1920-х гг. і не створым таго, што тады ўдалося зрабіць адданым святой нацыянальнай справе краязнаўцам. Дазволю сабе паўтарыцца: сёння ў іх справаў болей, чым 80–90 гадоў таму. На мой погляд, цэнтральны орган па краязнаўстве мэтазгодней зрабіць пры Інстытуце гісторыі НАН Беларусі, што толькі павысіць яго аўтарытэт сярод грамадскасці. Не будзем забывацца, што менавіта ў гэтым навуковым калектыве санцэнтраваныя высокакваліфікаваныя, эрудзіраваныя кадры гісторыкаў краіны.

Проста не паддаецца тлумачэнню адсутнасць у нас такой патрэбнай грамадскай арганізацыі, як Беларускае рэспубліканскае таварыства краязнаўства. Ужо былі дзве, здавалася б, сур'ёзныя спробы

заснаваць яго, а справа не зрушылася з нулявога цыкла. Выходзіць, што суверэнная Рэспубліка Беларусь са сваёй высокаэрудзіраванай інтэлігенцыяй не ў стане зрабіць таго, што ўдалося ў 1923 годзе моцна залежнай ад Маскоўскага Крамля БССР з яе малаадукаванай і мізэрнай па колькасці інтэлігенцыяй. Ну ці ж не сорамна гэта? Хтосьці можа патлумачыць, што сёння няма такой патрэбы, як гэта было ў 1920-я з-за слабой дасведчанасці людзей у пытаннях сваёй айчынай гісторыі. Хто так думае, той страшэнна памыляецца. Беларусы яшчэ толькі стаяць на першай прыступцы каля падножжа

піраміды ведаў пра сваё мінулае, прычым і таго пласта, што прыпадае на час пасля згортвання ў другой палове 1930-х гг. па волі ідэалагічных службаў бальшавісцкай партыі дзейнасці Цэнтральнага бюро краязнаўства. Марудзіць з вывучэннем нацыянальнай гісторыі, рашучым вызваленнем яе ад усялякіх фальсіфікацый ніяк не можам у святле паглыблення палітычных інтэграцыйных працэсаў. Правільна вызначыць месца Беларусі ў якасці палітычнага суб'екта адзінай саюзнай дзяржавы немагчыма без глыбокага ведання айчынай гісторыі, асабліва ў перыяд, калі даводзілася жыць у складзе Расійскай Імперыі і Саюза Саюза. Дасканалы разабрацца ва ўсім гэтым прафесійным гісторыкам у многім могуць дапамагчы краязнаўцы, бо ніхто лепш за іх не дасведчаны ў пытаннях мінулага той ці іншай канкрэтнай мясцовасці як складовай часткі усёй беларускай зямлі.

З гісторыі добра вядома, што калі на долю таго ці іншага народа выпадалі вялікія выпрабаванні, яму на дапамогу прыходзілі валанцёры. Відаць, без іх не абыйсціся і сучаснаму краязнаўству. Краіна ў цэлым многае выйграла б, калі з пяці краязнаўцаў хоць адзін быў бы сапраўдным валанцёрам у нашым нялёгкім, незаўсёды з афіцыйнага погляду патрэбным, змаганні за адраджэнне гістарычнай памяці народа, за вяртанне беларускай мовы на толькі для яе адзіны законны дзяржаўны п'едэстал, за ператварэнне тапаніміі ў сапраўдную адрозную ад усіх суседзям нацыянальную каштоўнасць. Толькі пры такім паважлівым стаўленні беларусаў да свайго нацыянальнага адпадзе рэальнае на сёння растварэнне ў чужой культурна-моўнай прасторы.

Леанід Лыч,
прафесар

Выданні краязнаўцаў краіны

Малое Палессе

Палессе... Пра яго мы вучылі яшчэ ў школе на ўроках геаграфіі, чыталі «Палескую хроніку» Івана Мележа на ўроках беларускай літаратуры... Здаецца, мы ведаем пра яго шмат, але... А ці ведаеце вы, што ёсць яшчэ і Малое Палессе, у якое ўваходзяць землі паміж рэкамі Бярэзіна і Друць — Крупскі, Барысаўскі, Лепельскі, Чашніцкі, Талачынскі, Круглянскі, Бялыніцкі і Бярэзінскі раёны. Даведацца больш пра гэты рэгіён дапаможа пяты выпуск гісторыка-краязнаўчага літаратурна-мастацкага альманаха Друцка-Бярэзінскага краю «Малое Палессе» (пад рэд. А. Аляхновіча, В. Арцуховіча, М. Баравулі, Я. Дэмук, В. Лапаціна).

Працы, сабраныя пад вокладкай, адлюстроўваюць розныя перыяды гісторыі гэтых земляў — ад часоў жалезнага веку да нашых дзён. Напрыклад артыкул Уладзіміра Федарцова (вучня 10 класа Бобрскай школы) «Бобрскае гарадзішча» распавядае пра тое, як школьным гуртком «Спадчына» было выяўленае гарадзішча раннежалезнага веку каля населенага пункта Бобр, і змяшчае вынікі даследавання, праілюстраваныя фотаздымкамі знаходак і замалёўкай плана гарадзішча «Замачак». Карыснай для краязнаўцаў будзе публікацыя Віктара Бунта «Метадычныя парады па пошуку і апісанні рэдкіх валуноў».

Што такое «сялява»? Адказаць на гэтае пытанне зараз можа толькі знаўца біялогіі ці... гісторык. На-

самрэч сялява — гэта назва прэснаводнага ласоса (па-руску гучыць як «ряпушка»), і калісьці існаваў нават «культ сялявы»: яна была культурным знакам, а не проста ежай... Пра гэта Аляксандр Белы піша ў артыкуле «Аповед маўклівай Сялявы», а таксама пра тое, чаму ў 1935 годзе забаранілі прамысловую лоўлю гэтага віду рыбаў, а ў другой палове XX стагоддзя яна апынулася пад пагрозай знікнення. Аўтар прапануе «адраджэнне папуляцыі гэтай сімвалічна важнай рыбки» і зрабіць стравы з сялявы своеасаблівай «фішкай» беларускай кухні. Артыкул шчодрэ «прыпраўлены» рэцэптамі страваў з гэтай рыбки.

У артыкулах Андрэя Аляхновіча «Калі ж нам святкаваць юбілей?» (да 500-годдзя мястэчка Бобр) і «Колькі ж год мястэчка Нача?» удакладняюцца даты першай згадкі пра гэтыя паселішчы ў гістарычных крыніцах.

Адшукаць адказ на пытанне, вынесенае ў назву артыкула «Як маліліся нашыя продкі?» дапаможа апублікаваны ў альманаху «Урываек з дарожнага дзённіка рускага стольніка Пятра Талстога ад 11 красавіка 1697 г.».

Некалькі публікацыяў прысвечаныя мемуарнай спадчыне: успаміны Адама Ягоравіча Багдановіча пра школу ў Ха-

лапенічах, а таксама ўрыўкі з яго ўспамінаў пра гісторыю мястэчка Халапенічы ў XIX стагоддзі, у якіх даецца падрабязнае апісанне народнага жыцця ў Малым Палессі; публікацыя Уладзіміра Сяргеева-Сапегінскага «У Кіяўцы жылі вялікія родавыя кланы...», у якой аўтар дзеліцца ўспамінамі, што чуў ад родных і аднавяскоўцаў. З успамінамі сведкаў пра страшныя падзеі 1941—

1942 гадоў прапануюць пазнаёміцца ў артыкуле Вольгі і Міхала Баравуляў «Вайна ў памяці жыхароў вёскі Гумны Крупскага раёна».

Таксама тут публікуецца працяг даследавання гісторыі авіяцыі Васіля Лапаціна «Аэрадром Дакудава пад час нямецкай акупацыі» (пачатак якога друкаваўся ў альманаху «Малое Палессе»/2010), радавод Уладзіміра Сяргеева-Сапегінскага «Два словы пра сябе», нарыс Ігара Жуковіча пра Міколу Прашковіча «Сын зямлі беларускай і літоўскай».

Тым, хто цікавіцца мастацтвам, будуць карысныя артыкулы «І ў маім жыцці быў віцебскі перыяд... (штрыхі да творчай біяграфіі Алеся Пушкіна па матэрыялах перыядычнага друку 1991—1996 гг.)» і «Агляд культурнага жыцця ў 2005—2007 гадах (суб'ектыўныя зацемкі з дзённіка мастака з Бабра Алеся Пушкіна)». Напрыканцы альманаха друкуюцца вершы маладога паэта Арцёма Сітнікава.

Калі бачыш на кніжнай паліцы ў кнігарні альманах «Малое Палессе» (аб'ёмам у 250 старонак) сярод іншых краязнаўчых выданняў, дык нават і не верыцца, што ён прысвечаны не гісторыі цэлай краіны, вобласці, а гісторыі некалькіх раёнаў і створаны намаганнямі аматараў краязнаўцаў — Харугвай Скаўтаў Малога Палесся. Гэтае выданне — добры прыклад для ўсіх, хто займаецца краязнаўствам.

Алесь
САЧАНКА

130 гадоў

Якуба Коласа
Янкі Купалы

Віктарына

Песнярам роднага слова прысвячаецца

Вільня (Вільнюс) – горад, які пакінуў значны след у жыцці і творчасці Янкі Купалы. Тут працаваў ён у рэдакцыі «Нашай Нівы». Віленскі Беларуска-музычна-драматычны гурток узале «Сокол» у студзені 1913 года ажыццявіў першую пастаноўку знакамітай Купалавай «Паўлінкі». У Вільні лёс звеў паэта з многімі выдатнымі дзеячамі беларускай, літоўскай, польскай, рускай культуры: А. Уласавым, В. Ластоўскім, Л. Грай, С. Шым-

кусам, В. Брусавым, К. Бальмонтам. Тут сустраў ён будучую жонку Уладзіслава Францаўну Станкевіч. Віленскі перыяд жыцця і творчасці Янкі Купалы неаднойчы натхняў мастакоў, стваральнікаў мастацкай Купаліаны. Да гэтай тэмы ў 1976 г. звярнуўся і Міхаіл Савіцкі. Сёння гэтую карціну можна ўбачыць на экспазіцыі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Назавіце яе.

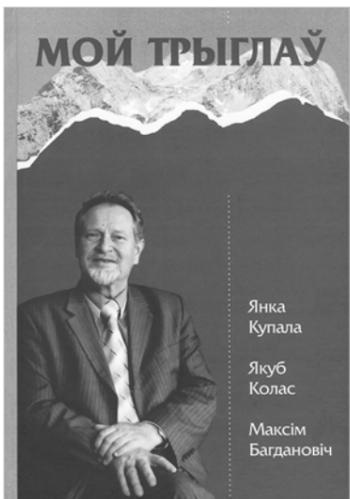
Вяршыня «Трыглава»

Нядаўна ў выдавецтве «Кнігазбор» выйшла кніга Вячаслава Рагойшы пра Янку Купалу, Якуба Коласа і Максіма Багдановіча пад назваю «Мой Трыглаў», накладам 2 000 асобнікаў.

У звароце да чытачоў доктар філалагічных навук, прафесар В. Рагойша патлумачыў загадкавае «Трыглаў» як свой погляд на некаторыя аспекты творчасці трох згаданых пісьменнікаў у эсэ, артыкулах, што ўвайшлі ў гэтую кнігу, але і ў ранейшых публікацыях, новых даследаваннях і нават вершах. Святасць жа лічбы тры, на самой справе, аўтарам тлумачыцца проста – Трыглавам называецца самая высокая гара Славенскіх Альпаў, вяршыні гэтых гор імкнуцца дасягнуць многія, але далёка не ва ўсіх атрымліваецца. Да самых высокіх творчых вяршыняў Вячаслаў Рагойша па праве аднёс нашых класікаў, якім і прысвячаецца кніга.

Хочацца звярнуць увагу чытача і на змешчаны ў кнізе пералік даследаванняў, прысвечаных творчасці Купалы, Коласа і Багдановіча, кніжных выданняў, артыкулаў, інтэрв'ю (як беларускіх, так і замежных). Выданне ілюстраванае гістарычнымі фотаздымкамі.

Уладзімір ГІЛЕП

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

Купала ідзе да Коласа

Адзін у полі не воін.
Два берагі ў ракі.
Купала і Колас – двое,
як гэтыя два берагі.
У гэтым краі хапала
міжусобиц і здрад...
Да Коласа – Купала ідзе,
як да брата брат.
Каб шэрагам адзіным
пайсці на вялікі сход –
па Бацькаўшчыну,
па Радзіму,
па шчаслівы народ...

Праблема сэнсу жыцця ў творчасці Якуба Коласа

Гучаснае прачытанне мастацкіх твораў Якуба Коласа, а таксама яго крытычных артыкулаў, публіцыстычных выступленняў, лістоў даюць падставы сцвярджаць, што Якуб Колас – гэта не толькі выдатны майстар мастацкага слова, але і філосаф, якога хвалюць спрадвечныя пытанні чалавечага існавання:

*Я не зайздросчу тым з вас, браці,
Каго спрадвечныя закліцці
Не парушалі, не тамілі
І цяжкім каменем не білі.*

Коласа-мысліцеля глыбока закранае праблема чалавека, тайна яго лёсу, месца ў грамадстве і сусвеце, сэнс жыцця ў цэлым: «Ніколі не страціць для нас цікавасці чалавек, бо праўленне яго розуму бязмежна, бо дарогі яго не вызначаны, бо формы яго жыцця і адносіны да другіх людзей бясконца разнастайныя, канчаткова не выяўлены і ніколі не могуць стаць канчатковымі».

Чалавек нясе ў сваёй душы ўвесь бачны сусвет, але сам не заўсёды можа асэнсаваць, наколькі даступнае яму шчасце, абавязковае яно ці не: «Людзі мала ведаюць саміх сябе».

У жыцці кожнага чалавека рана

ці позна ўзнікае думка аб непазбежным сканчэнні свайго існавання:

Для рэчы кожнай час ёсць свой.

Усведамляючы сваю смяротнасць, чалавек не можа пазбегнуць філасофскіх развагаў аб ёй. Першай рэакцыяй тут можа быць пачуццё безнадзейнай распачы. Непазбежнасць смерці ўспрымаецца Коласам-паэтам зусім не абстрактна, а выклікае моцнае эмацыйнае ўзрушэнне, закранаючы самыя таямнічыя глыбіні душы:

*І ты, чалавеча, як снег у адлігу:
Упаў і сканай і няма.
З трывогай глядзіш ты
ў адвечную кнігу,
І душу агортае цяма.*

Пераадоўваючы гэтае суб'ектыўнае пачуццё паэта, Колас-мысліцель прыходзіць да лагічнай асновы: «Жыць, што б там ні стала! Вось заключны акорд усяго складанага комплексу жыцця».

Жыццё ў простым, штодзённым чалавечым вымярэнні Колас бачыць перш-наперш як радасць існавання, пачуццё свайго добрага фізічнага стану:

*Мне не патрэбна дароў, –
Быў бы жыў і здароў.*

Сэнсам жыцця людзей надзяляе праца на сваёй роднай зямлі. «Зямля-маці» фарміруе сапраўдныя сэнсажыццёвыя каштоўнасці беларуса-селяніна:

*Зямля не зменіць і не здрадзіць,
Зямля паможэ і дарадзіць,
Зямля дасць волі, дасць і сілы,
Зямля паслужыць да магілы.*

Менавіта ў адносінах да зямлі-карміцелькі найбольш выразна праяўляецца чалавек:

*Пазнаць не трудна чалавека
Па ўсіх паводзінах яго, –
Ці ён гультай, ці недарэка,
Ці нестасе яму чаго.*

Лірычны герой Коласа заяўляе аб прыналежнасці да працоўнага народа, а тым самым, значнасці свайго месца на зямлі, цэльнасці з ёю сялянскага светапогляду. Гэты светапогляд справядку ўтрымліваў зярняты народнай мудрасці. Ён быў падпарадкаваны агульнаму кругавароту прыродных цыклаў і перыядычнасці заняткаў земляроба, што выклікала ў працоўнага чалавека пачуццё знойдзенага жыццёвага сэнсу:

*І ў тон адзін з зямлёю я пяю,
І кожны міг сябе я пазнаю*

Часцінкай злітнага
вялікага сусвету.

Абагульненне Коласам гэтых з'яваў і працэсаў, якія адыгрывалі асабліва важную ролю ў жыцці беларускага селяніна, раскрывае іх безумоўную значнасць як сэнсажыццёвых імператываў. У першую чаргу гэта тычылася маральнай сферы. З глыбокай даўніны народам падваргаліся асуджэнню сквапнасць, ілжывасць, злосць, лянота і іншыя маральныя заганы. Народная мудрасць супрацьпастаўляла гэтаму патрабаванні шчырасці, дабрыні, працавітасці, якія падкрэсліваў у сваіх творах Колас:

*Хто носьбіт ёсць пачатку злога,
Не патурай таму ні-ні.*

Сэнсажыццёвыя ісціны спрадвечку ў людзей зваліся «ісцінамі жыцця». У свядомасці яны былі песна звязаныя праўдай, якой дабіваўся просты чалавек:

*Ды ёсць жа ты, праўда, на свеце,
Ды ёсць жа ты, вечны закон.*

.....
*Згіне ліха, бо на свеце
Праўда ёсць.*

Мудрыя думкі даўніны, мудрыя жыццёвыя ісціны не толькі дапамаглі Коласу пранікнуць у ментальныя таямніцы спрадвечных каштоўнасцяў беларуса, але таксама аказалі плённы ўплыў на фарміраванне асабістага сэнсажыццёвага праекта пісьменніка-філосафа.

Валерый БЕЛАКУРСКІ
(Паводле зборніка
«Каласавіны». Мінск, 2009)

Увесну 1928 года ў выніку няўдала выкананага на сабе навуковага эксперымента загінуў стваральнік і дырэктар першага Дзяржаўнага навукова-даследчага інстытута на пераліванні крыві, вядомы палітычны дзеяч і філосаф, навуковец і пісьменнік Аляксандр Аляксандравіч Маліноўскі (больш вядомы пад псеўданімам Багданаў).

На жаль, пра гэтага таленавітага чалавека мала хто ведае. А ён заслужыў увагі.

Аляксандр Маліноўскі нарадзіўся ў невялікім мястэчку Саколка, што на Беластоцчыне, 10 жніўня 1873 года ў сям'і настаўніка-інспектара гарадскога вучылішча. Закончыўшы адзначанае вучылішча, скончыў Тульскую гімназію з залатым медалём. У 1892 годзе Аляксандр паступіў на прыроднае аддзяленне фізіка-матэматычнага факультэта Маскоўскага ўніверсітэта. Але ўжо ў снежні 1894 года за ўдзел у саваце зямляцтва быў арыштаваны і высланы ў Тулу, дзе вёў актыўную прапаганду сярод працоўных. У 1896 годзе А. Маліноўскі далучыўся да сацыял-дэмакратаў: менавіта ў гэты перыяд ён піша сваю першую працу «Краткий курс экономической науки», якая пабачыла свет у Маскве ў 1897 годзе і была адзначаная У.І. Леніным як «замечательное явление в нашей экономической литературе».

У 1899-м Маліноўскі закончыў медыцынскі факультэт Харкаўскага ўніверсітэта, але хутка зноў быў арыштаваны па справе «о социальной пропаганде среди рабочих» і ў маі 1900 года сасланы ў Калугу, а ў пачатку 1901 года – у Волагду, дзе працаваў урачом у псіхіятрычнай бальніцы. У 1902-м у валагодскую ссыл-

«Паплетчнік» Леніна

ку прыбыў А.В. Луначарскі, які ажаніўся з сястрой Маліноўскага. Пры дапамозе Луначарскага Маліноўскі стаў членам РСДРП(б). І ўжо ў пачатку 1904 года пераехаў у Бежацк Цвярской губерні, супрацоўнічаў з часопісамі «Правда» і «Рассвет». У гэтым жа годзе ён выехаў за мяжу, дзе ў Жэневе сустрэўся з Леніным і стаў яго паплетчнікам, увайшоў у Бюро камітэта большасці. У.І. Ленін пісаў, што нягледзячы на разыходжанні па філасофскіх пытаннях, ён заключыў з Маліноўскім блок, «который просуществовал всё время революции».

На ІІІ з'ездзе РСДРП А. Маліноўскі ўведзены ў ЦК і прызначаны арганізатарам ЦК па літаратурнай частцы. Увосень 1904-га ён вярнуўся ў Расію з мэтай збору сродкаў для газеты

А. Маліноўскі

ноўскі, У.І. Ленін і І.Ф. Дубравінскі выехалі за мяжу. У 1908-м ён супрацоўнічаў з «Заграничной газетой», удзельнічаў на Капры ў філасофскім дыспуце з Леніным, які асудзіў погляды Маліноўскага ў працы «Материализм и эмпириокритицизм». Тады ж разам з Луначарскім, Горкім і Віланавым ён удзельнічаў у стварэнні капрыўскай партыйнай школы: менавіта на яе падмурку сфармавалася фракцыйная група «левых большевиков» газеты «Вперёд» і аналагічнай школы ў Балоні. У чэрвені 1909 года за фракцыйную дзейнасць А. Маліноўскі быў выведзены з рэдакцыі «Пролетария» і выключаны з партыі. У дакладзе «Современное положение и задачи партии» (Парыж, 1909) ім была высунутая сепаратысцкая канцэпцыя «чистой пролетарской культуры». Развіваючы яе ў кнізе «Культурные задачи нашего времени», ён пісаў аб небяспецы буржуазнага ўплыву на пралетарыят з боку інтэлігенцыі і старой культуры ў цэлым.

Увесну 1913-га Маліноўскі вярнуўся ў Расію, працаваў у «Правде», «Рабочей газете», часопісе «Современник». А ў 1914 г. як урач быў мабілізаваны на фронт. Праз год адкамандазаваны ў Маскву, працаваў у шпіталі. З 1916 года Аляксандр Аляксандравіч друкаваўся ў часопісе «Летопись», лічыў сябе «вне политики», у газеце «Известия Московского совета» выступаў супраць большавікоў з пазіцыі ідэолага «пролетарской культуры». Лютаўскую рэвалюцыю 1917 года А. Маліноўскі разглядаў як дэмакратычную, якая «может и должна завершиться демократической республи-

кой», ліквідаваць нявызначанасць «смешения старой власти с новой» трэба Устаноўчаму сходу, які мусіць быць тэрмінова скліканы. Пралетарыят павінен аказваць падтрымку Часоваму ўраду, «пока оно на деле выполняет демократическую программу», і перайсці да «прямой и решительной борьбе с ними, если бы оно изменило своим обязательствам и пошло против революции».

У артыкуле «Государство – коммуна» ён выказаўся крытычна аб «типичном максималистском построении ленинской теории о "государстве-коммуне" как политически переходной форме к социализму». Лічыў Саветы недасканалымі органамі, якія ў выпадку спаду рэвалюцыі не маюць парламенцкіх спосабаў пазбаўлення ад супярэчнасцяў, і рэнкцыя непазбежна «перейдёт в гражданскую войну с громадным расточением лучших сил народа». У працах 1917 года Аляксандр Аляксандравіч прадказаў «военный коммунизм», ацаніў падзеі 3–4 чэрвеня ў Петраградзе як правакацыю большавікоў з далучэннем крымінальных элементаў.

Да Кастрычніцкага перавароту А. Маліноўскі паставіўся адмоўна, сваё разуменне сэнсу рэвалюцыі і ролі большавікоў выказаў у артыкуле «Судьбы рабочей партии в нынешней револю-

да на канферэнцыі культурна-асветніцкіх пралетарскіх таварыстваў Масквы ён прадставіў даклад «Наука и рабочий класс», дзе звярнуў увагу на задачу перагляду буржуазнай навукі, у т.л. прыроднай і дакладнай, і «создания новой организации, как разработки её, так и распространения в рабочих массах». На 1-й Усерасійскай канферэнцыі Пралеткульту А. Маліноўскі

Раман-утопія «Красная звезда», Петраград, 1918 г.

ўвайшоў у склад ЦК Пралеткульту і рэдакцыі часопіса «Пролетарская культура». Ідэі Маліноўскага сталі асновай ідэалогіі Пралеткульту, якія ён прапагандаваў у 1918–1926 гг. у Камуністычнай акадэміі.

Філасофскія погляды А. Маліноўскага знайшлі адлюстраванне ў яго мастацкіх творах. У канцы 1907 года ён надрукаваў раман-утопію «Красная звезда», 7-е выданне яго выйшла ў 1929 годзе ў Ленінградзе. У сацыял-дэмакратычных колах раман быў прадметам абмеркавання. А. Луначарскі адзначыў у рамане «силу поэтической мысли... в творческом построении прообраза грядущего целого». Як праца рамана ў 1913 годзе ў Маскве выйшаў другі раман А. Маліноўскага – «Инженер Мэнни», пра які Ленін пісаў: «тот же механизм – идеализм». Разам з утапічнай канцэпцыяй ідэальнага калектывізму, што падмяняе класавую барацьбу, у рамане была выказаная гіпотэза пра будучыя навуковыя адкрыцці, пра новы характар і арганізацыю працы. У фундаментальнай працы «Тектология. Всеобщая организационная наука», што ў 3-х частках выходзіла ў Пецябургу і Маскве з 1913-га па 1922-і год, А. Маліноўскі выказаў свае погляды на метады навуковай пабудовы будучага грамадства, заснаваныя на дакладных навуках, хутчэй на матэматычных, некаторыя ж палажэнні тэктологіі папярэднічалі ідэям кібернетыкі.

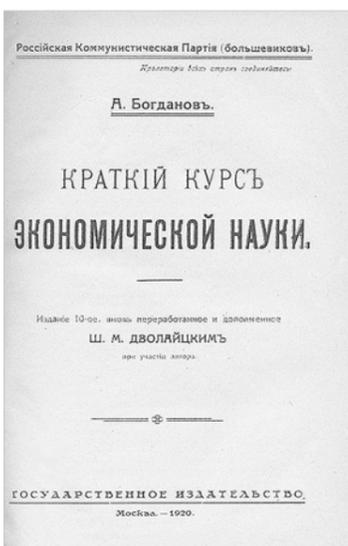
Вячаслаў АФАНАСЬЕЎ

«Эмпириомонизм», С.-Пецябургу, 1905 г.

«Вперёд», а з 1905-га – супрацоўнік «Летучего листка ЦК РСДРП», газеты «Эхо», член рэдакцыі газеты «Новая жизнь», прадстаўнік ЦК у Пецябуржскім саваце рабочых дэпутатаў, пры разгроме якога быў арыштаваны ў снежні 1906 года і высланы ў Бежацк. У жніўні яму быў дазволены выезд за мяжу. Разам з Леніным ён пасяліўся ў Куокале (Фінляндыя), адкуль у лістападзе выехаў на Капры для сустрэчы па выдавецкіх справах з М. Горкім. У гэтым жа годзе ён – супрацоўнік газеты «Волна», «Вестник жизни», член рэдакцыі «Пролетарий». У гэты ж перыяд А. Маліноўскі выпусціў свой першы філасофскі твор – «Эмпириомонизм» у 3-х частках.

У снежні 1907-га ў сувязі з пераходам рэдакцыі «Пролетария» ў Жэневу А. Малі-

«Краткий курс экономической науки», Масква, 1920 г.

Здабыткі, страты і перспектывы «Берагіні-2012»

Калена трэцяе

Адкрыццё VII Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва «Берагіня» падарвала глядачам і ўдзельнікам шмат прыемных эмоцыяў і добрых уражанняў.

З прывітальнымі словамі да ўдзельнікаў і ганаровых гасцей фестывалю выступілі намеснік старшыні Гомельскага аблвыканкама Пётр Кірычэнка і старшыня Акцябрскага райвыканкама Генадзій Сімановіч, які нагадаў прысутным гісторыю «Берагіні». Першы фестываль адбыўся ў Акцябрскім у 1999 годзе і меў статус мясцовага. Другі (2001) падняўся на ўзровень абласнога. Трэці (2004) дзякуючы падтрымцы ЮНЕСКА стаў міжнародным. З кожным годам геаграфія ўдзельнікаў фестывалю пашыралася. За час існавання фестывалю з узораў народнай творчасці сваіх краінаў беларусаў пазнаёмлі фальклорныя калектывы з Польшчы, Латвіі, Малдовы, Украіны, розных рэгіёнаў Расіі. Беларусь на сёлетнім конкурсе фальклорнага мастацтва прадстаўлялі дэлегацыі з 30 рэгіёнаў. Адметнасцю «Бе-

гінскага руху – пераемнасць пакаленняў.

Словы шчырай удзячнасці кожнаму выканаўцу за адданасць фальклорнаму мастацтву, захаванне нацыянальнай культурнай спадчыны, вялікую працу па эстэтычным выхаванні і духоўным узбагачэнні народа Беларусі прагучалі ад нашага міністра культуры Паўла Латушкі, віншавальны ліст якога зачытаў начальнік упраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама Алег Рыжкоў.

Ганаровая місія першымі выступіць на галоўнай фестывальнай сцэне выпала мясцовым фальклорным калектывам «Рудабельскія зорачкі», «Цярэшкавыя шчодрыкі», «Праменьчыкі» і аўтэнтчным гуртам «Перазоны» і «Купалінка». Завяршылася святочная праграма ўрачыстага адкрыцця «Берагіні» канцэртам Нацыянальнага акадэмічнага хору імя Г. Цітовіча на чале з мастацкім кіраўніком народным артыстам Рэспублікі Беларусь М. Дрынеўскім.

Конкурсныя прагляды па вызначаных палажэннях аб фестывалі намінацый адбыліся ў гарадскім скверы і цэнтры вольнага часу. Паводле ўмоваў у конкурсе прымаюць удзел дзіцячы і маладзёжныя фальклорныя калектывы, аўтэнтчныя гурты, пары-выканаўцы народных побытавых танцаў, салісты-выканаўцы твораў розных відаў народнага традыцыйнага мастацтва, якія вывучаюць, пераймаюць і папулярныя аўтэнтную мастацкую культуру свайго краю. Акрамя праграмных танцаў у кожнай узроставай групе ладзіцца конкурс на лепшае выкананне мясцовых варыянтаў «Імправізаванай полькі», «Лявоніхі», «Мікіты». Дэлегацыі кожнай вобласці і

творчасць», «Інструментальная музыка» патрабавальнае журы лічыць наяўнасць у рэпертуары песенных і інструментальных узораў карэннай мясцовай традыцыі і адпаведнасць мастацка-эстэтычнаму ўзроўню твораў узросту выканаўцаў. Праграма «Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва» (далей ДУМ) прадугледжвала конкурс «Хатняе заданне», «Дэфіле-прэзентацыю народнага касцюма» і «Конкурс на лепшы выраб» з прыродных матэрыялаў, ткацтва і вышыўкі. Творы ацэньваліся па

Конкурс танцавальных пар

нае выкананне», «Карагод», «Кадрыля», «Ансамблевыя мужчынскія спевы», «Траістая музыка» журы вызначыла лепшых выканаўцаў і калектывы.

Пераможцамі, узнагароджанымі дыпламамі І ступені і каштоўнымі падарункамі, сталі танцоры: Ягор Ахрамен-

цябрскага цэнтры вольнага часу (кіраўнік Ірына Семілет). Па праграме «Харэаграфічнае мастацтва» – за арыгінальнае адлюстраванне танцавальнай спадчыны свайго краю і праграме «Інструментальная музыка» – за пераемнасць традыцыяў ансамблевага музыцыравання ўзнагароджаны фальклорны калектыв «Смаргонскія гарэзы» Смаргонскай дзіцячай школы мастацтваў імя М.К. Агінскага (мастацкі кіраўнік Чэслаў Жых); па праграме «Песенная творчасць» – за любоў і павагу да песеннай спадчыны Бацькаўшчыны ўзнагароджаны фальклорны гурт «Чабарок» Вілейскай гімназіі № 2 (мастацкі кіраўнік Таццяна Каркотка); па праграме «Дэкаратыўна-ўжытковое мастацтва» за зберажэнне рамесніцкіх традыцыяў свайго краю – дзіцячы клуб аматараў фальклору «Крынічка» Хаціслаўскага СДК Маларыцкага раёна (кіраўнік Галіна Хомік).

«Смаргонскія гарэзы» і «Рудабельскія зорачкі» атрымалі таксама дыпламы І ступені лаўрэатаў і каштоўныя падарункі ў намінацыі «Дзіцячыя фальклорныя калектывы і кіраўнікі, якія падрыхтавалі калектывы-лаўрэаты».

Дыпламамі лаўрэатаў фестывалю і каштоўнымі падарункамі былі ўзнагароджаныя маладзёжныя фальклорна-этнаграфічныя ансамблы «Свети Цвет» Дома дзіцячай творчасці Ніжагародскага раёна, народны ансамбль «Очелье» Пскоўскага абласнога каледжа мастацтваў імя М.А. Рымскага-Корсакава, беларускі фальклорны ансамбль «Кірмаш» (Масква), народны фальклорны ансамбль імя Паўла Бакланава «Жива вода» факультэта філалогіі і журналістыкі Палтаўскага нацыянальнага педагагічнага ўніверсітэта імя В.Г. Караленкі (Украіна).

Спонсарамі заключных імпрэзаў «Берагіні» выступілі ПТВ № 181 (г.п. Акцябрскі), гаспадаркі раёна, аддзелы культуры і адукацыі Акцябрскага райвыканкама.

Акрамя ўзнагародаў, прадугледжаных умовамі фестывалю, былі і іншыя, пра якія «КГ» распавядзе ў наступнай, заключнай, частцы рэпартажу.

Спецкар. «КГ»

Фота

Наталі КУПРЭВІЧ

Вышывае М. Малаковіч з СШ № 2 г.п. Акцябрскі

рагіні» з'яўляецца наяўнасць на фестывалі прадстаўнікоў усіх узростаў груп пры пераважнай большасці дзяцей і моладзі. Старэйшай яго ўдзельніца Варвара Данілаўне Верас 87 гадоў (узорны фальклорны ансамбль «Рудабельскія зорачкі» Акцябрскага цэнтры вольнага часу), а самай маленькай – Ладзе Смірновай – 2 гады (беларускі фальклорны ансамбль «Кірмаш», г. Масква). Тым самым забяспечваецца асноўная мэта бера-

г. Мінска па-за конкурсам прадстаўляюць глядачу па 2–3 мясцовыя (ці рэгіянальныя) танцы розных тыпаў, якія не ўключаныя ў конкурсныя праграмы. Мастацкія дэлегацыі пад час знаходжання ў Акцябрскім самастойна, пастаянна прэзентуюць сваю творчасць жыхарам, удзельнікам і гасцям фестывалю ў форме канцэртаў і відовішчаў-шэцяў па вуліцах горада.

Асноўнымі крытэрыямі ацэнкі праграмаў «Песенная

Узнагароды для «Рудабельскіх зорачак»

крытэрыях адпаведнасці традыцыі, тэхнічнага і мастацкага ўзроўняў.

Па выніках XI Рэспубліканскага конкурсу парывыканаўцаў народных побытавых танцаў і V Рэспубліканскага турніру дзіцячых фальклорных калектываў у намінацыях «Ансамблевыя спевы», «Сольныя спевы», «Ансамблевае інструменталь-

ка і Ірына Бабаед з фальклорнага калектыву «Праменьчыкі» Акцябрскай дзіцячай школы мастацтваў (кіраўнік Ірына Семілет); Станіслаў Караленка, Ангеліна Калбасова з Рагачоўскай дзіцячай школы мастацтваў (кіраўнік Наталія Сідарэнка); Уладзімір Ярмоленка і Уляна Кругаль з узорнага фальклорнага ансамбля «Рудабельскія зорачкі» Ак-

За кроснамі М. Еўдакімовіч, вучаніца 6 класа гімназіі з г. Асіповічы

Шчырыя творы

Два апошнія гады для вядомага беларускага пісьменніка, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Саламаха былі багатыя на творчы плён. У выдавецтве «Харвест» выйшла яго кніга «Утешь меня кривдой...» (Мінск, 2010), а ў рэдакцыйна-выдавецкай установе «Літаратура і Мастацтва» пабачыла свет кніга «Лица и Лик» (Мінск, 2011). Усе творы апублікаваныя ў перакладзе з беларускай мовы.

Нарадзіўся Уладзімір Пятровіч у 1949 годзе ў вёсцы Бераснёўка Кіраўскага раёна. Закончыў факультэт журналістыкі БДУ. Працаваў у раённай газеце, старшым рэдактарам Дзяржаўнага камітэта БССР па кінематаграфіі, у часопісах «Малодосць», «Польмя», газеце «Літаратура і мастацтва», галоўным рэдактарам часопіса «Вожык», галоўным рэдактарам выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі».

У першы яго зборнік увайшлі аповесці «Развернись, земля», «Опознаётся личность мужчины», «Утешь меня кривдой...» і сем аповяданняў. У вострасюжэтных сацыяльна-псіхалагічных творах У. Саламаха сутыкаюцца два прынцыпы стаўлення да жыцця: чалавечнасць і ваяўнічая бездухоўнасць. Аўтар прасочвае, як няпроста ў гэтым сутыкненні захаваць тыя лепшыя якасці, якія дазваляюць заставацца сапраўдным чалавекам. Героі аповесцяў, уключаных у другую кнігу, – людзі не аднаго пакалення. Яны жывуць і дзейнічаюць у розныя перыяды нашай гісторыі. Так, у

аповесці «...И нет пути чужого» гэта людзі ваеннага пакалення. Перажыўшы ліхалецце, нягоды, маючы актыўную жыццёвую пазіцыю, зараз яны вырашаюць найважнейшае пытанне: як ставіцца да тых, хто ніяк не праявіў сябе ў справе абароны Айчыны?

Трэба адзначыць, што У. Саламаха – чалавек, які нарадзіўся і вырас пасля Вялікай Айчыннай вайны, – таленавіта і пераканаўча паказвае і ваенныя падзеі, і мірнае жыццё сваіх герояў. Шчырасць, праўдзівасць – характэрныя рысы яго твораў.

Героі аповесці «Лица и Лик» – нашыя сучаснікі. Шафёр, чыноўнік новай хвалі, былая «прадажная» дзяўчына, ахоўнік сталінскага ГУЛАГа, «новы беларус»... Пісьменнік паймаў стэрэтыпны перадае трагізм жыцця простых, шчырых і сумленых людзей, калі сацыялізм рухнуў, а на паверхню вылезлі розныя нягоднікі, якія ўзяліся ўладкоўваць жыццё на свой капры. Нават дзяцей зачэпіла сацыяльнае раслаенне ў грамадстве.

Майстар дэталі, У. Саламаха выдатна перадае душэўны стан сваіх герояў у той ці іншай сітуацыі. Дамінуючая думка, якая аб'ядноўвае ўсе яго творы, – толькі трывалы ўнутраны стрыжань дазваляе людзям у любой сітуацыі заставацца людзьмі.

Пяру У. Саламаха належаць таксама кнігі прозы «На ўзмежку радасці», «Заўтра ў дарогу», «Цяпло чужога сэрца», «Прывід у скураным крэсле», «Напрадвесні», «Сусвет дабрыні», «Званыя і выбраныя» і іншыя. Паводле яго сцэнарыяў зняты шэраг дакументальных і мультыплікацыйных фільмаў.

Міхась КАВАЛЁў

Вялікі цуда лета

Традыцыйна ў ноч з 6-га на 7-е ліпеня хваляй песьні і карагодаў накрывае ўсю краіну свята Купалле. Яго важнасць абумоўлена часам правядзення – росквітам прыроды, надзяленнем ёй нейкай чудаўнай і таямнічай магутнасці.

Магутнасць траваў і кветак так вабіць дзяўчатаў ды матуляў з бабулямі, што яны яшчэ перадасноўным святкаваннем Купалля адпраўляюцца збіраць зёлкі. Так робяць, напрыклад, у маёй вёсцы пад гучнай назвай «Гарадок», што каля слаўнага горада Маладзечна. Яшчэ на досвітку ідзе мая бабуля ў лес, каб набіраць як мага болей зёлка: і чабарок, і святаяннік, і нават палын. Лічыцца, што травы, сабраныя да світання перад Купаллем, валодаюць найвышэйшай гаючай магутнасцю.

Далей святкаванне Купалля пераносіцца на вечар. Звычайна ў маёй вёсцы ўся моладзь

збіраецца да замчышча, што знаходзіцца на ўзгорку каля рэчкі Бярэзіна – тады і пачынаецца самае цікавае. Месца выбранае нездарма, бо адным з галоўных атрыбутаў свята з'яўляецца вогнішча. Заўсёды мяне вабіла гэтае відовішча, бо яно было такое вялікае, яскравае і прыгожае. Падпальвалі таксама і колы, якія, як гавораць бабулі, сімвалізуюць сонечны круг. Хлопцы і дзяўчаты водзяць карагоды, ладзяць шумныя і вясёлыя гульні, пяюць песьні і танцуюць, а самыя смелыя нават скачучы цераз агонь.

Нягледзячы на тое, што ў асноўным Купальскую ноч праводзіць моладзь, сабраўшыся

нават з навакольных вёсак, гэтакія свята не праходзіць міма дарослых. Бабулі на лаўцы спяваюць свае любімыя народныя песьні, а яшчэ дапамагаюць маладым дзяўчатам на лёс і на мужа гадаць. А вось самыя маленькія прыходзяць на замчышча з бацькамі, каб паглядзець на гэтакія чудаўнае відовішча, каб паесці падсмажанага на агні хлеба, печанай бульбы. Яшчэ хлопцы спаборнічаюць між сабой: хто болей платоў пералезе, бо лічыцца, што калі пералезці праз платы трынаццаці агародаў – самая заветная мара здзейсніцца. Дзяўчаты ў сваю чаргу мараць аб суджаным, таму яны плятуць вянкi з кветак (валошак, рамонаў, званочкаў Іван-ды-Мар'і) ды пускаюць іх на ваду: калі вянок патоне – дзеўка ў гэтым годзе замуж не выйдзе, а калі даляй усіх заплыве – чакай сватоў!

Вольга ШЫЛАК

Беларускія жарты

Сядзяць у турме два задрыпанцы: адзін – за крадзеж каровы, другі – за крадзеж гадзінніка.

Той, што скраў карову, вырашыў пасмяяцца над суседам і пытаецца:

– А ці не скажаш якая гадзіна?

Той глянуў на руку і адказвае:

– Якраз пара карову даіць.

– Мамка, ці людзі ў зямлі родзяцца?

– Чаму ты так пытаешся, дзіцятка?

– Бо ўчора дзядзька Нупрэі пытаўся аб табе ў таты: «Адзе ж ты выкапаў такую бабу?»

– Я чуў, дзядзька Сідар, што вы аддаеце дачку за сына суседа, з кім вы некалькі год не размаўляеце.

– Так, гэта адзіны спосаб яму адпомсціць.

Вядзе Кастусіха п'янага Кастуся, а Парфеніха з-за плоту:

– Ён што, дарогі дадому не ведае?

А Кастусь на гэта:

– Мне хоць родная жонка дарогу паказвае, а твайго там ззаду чужыя людзі вядуць!

– Калі ў цябе тата правярае дзённік?

– Калі псуецца тэлевізар.

Музычнае кразнаўства

Італьянская школа спеваў у Беларусі. З якога часу і як развіваўся гэты кірунак культуры?

У свой час мы ўсе былі перакананыя (нас так вучылі), што кантакты паміж Беларуссю і Італіяй у галіне вакальнага мастацтва ўсталяваліся толькі ў другой палове ХХ стагоддзя. Сапраўды, у адпаведнасці з дамоўленасцю паміж міністэрствамі культуры СССР і Італіі з 1961 года ў маскоўскім Вялікім тэатры праходзілі стажыроўку маладыя артысты балета італьянскіх тэатраў, а ў Цэнтры ўдасканалвання оперных спевакоў пры міланскім тэатры Ла Скала праходзілі стажыроўку спевакі з СССР, у тым ліку з Беларусі. Для савецкіх артыстаў былі дапасаваныя акрамя спецыяльных дысцыплінаў яшчэ і паглыбленае вывучэнне італьянскай мовы, абавязковае наведванне рэпетыцыяў і спектакляў тэатра. Прадугледжваліся турыстычныя і канцэртныя паездкі па краіне.

Сам Цэнтр пры тэатры Ла Скала быў адкрыты яшчэ ў 1951 годзе, і спачатку для стажыроўкі толькі італьянскіх артыстаў. Узначалі яго знакамiты тэнар Аўрэліяна Пэрціле (1885–1952). Паступова ў Цэнтры пачалі ўдасканальвацца і замежныя маладыя оперныя спевакі. Амаль ад пачатку дзейнасці Цэнтра і да сваёй смерці выкладаў у ім адзін з самых аўтарытэтных вакальных педагогаў свету – Джэнара Бара (1889–1970). Заняткі па спевах, вывучэнні італьянскага опернага рэпертуару, сцэнічных дысцыплінах вялі майстры італьянскай опернай сцэны, сярод якіх вылучалася выдатная італьянская спявачка (mezzo soprano) Джульета Сіміяната. Цэнтр годна выконваў асветніцкую місію, аднак у канцы 1980-х гадоў з-за цяжкага матэрыяльнага становішча быў вымушаны спыніць існаванне, праўда, не так даўно ён аднавіў дзейнасць.

З пачатку 1960-х да сярэдзіны 1980-х у Цэнтры ўдасканальвання маладых оперных спевакоў пры тэатры Ла Скала стажыроўку прайшлі беларускія оперныя спевакі: Святлана Данілюк, Тамара Шымко, Ірына Шыкунова, Аскольд Сухін, Аркадзь Валодзь, Уладзімір Іваноўскі, Віктар Скоробагатаў, Людміла Колас, Міхаіл Рысаў, Дарэчы, А. Сухін, А. Валодзь, У. Іваноўскі, В. Скоробагатаў і М. Рысаў – выхаванцы аднаго педагога – дацэнта Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі Сяргея Дзмітрыявіча Асколкава. Трохі пазней у Італіі пад кіраўніцтвам Франко Карэлі стажыраваўся Іван Шупеніч, у пазамінулым годзе пад кіраўніцтвам Райны Кабаіванскай у Сіене і Модэне прайшоў стажыроўку Юрый Гарадзецкі. А на гастроліх за апошнія гады дваццаць у складзе розных калектываў ці асобна ў Італіі гастралювалі многія салісты Нацыянальнай оперы Беларусі.

А што ж было раней? Няўжо ніхто не вучыўся, не спяваў у Беларусі на радзіме bel canto?

Часам выпадкова даходзілі звесткі пра некаторых артыстаў мінулага. Ад музыкантаў старэйшага пакалення – Ігара Міхайлавіча Лучанка, Міхаіла Афанасьевіча Дружыны, Віктара Аляксандравіча Стральчэні і іншых – пачуў імя выдатнай спявачкі (сапрана) і педагога Руфі Саламонаўны Вайн (у дзяцюцтва Рэвэка Айзенберг; 1888–1969). Нарадзілася яна ў Пінску, вакальную адукацыю атрымала спачатку ў Варшаўскай кансерваторыі (клас прафесара Карла Джусціньяні), потым працягнула навучанне ў Італіі (1907–1913) – у Неапалітанскай каралеўскай кансерваторыі (клас прафесара Беняміна Карэлі). Ужо ў час навучання яна дэбютавала ў неапалітанскім каралеўскім оперным тэатры Меркадантэ. З поспехам выступала маладая спявачка ў ролях Мікаэлы («Кармэн» Ж. Бізэ), Маргарыты («Фаўст» Ш. Гуно), Сантуцы («Сялянскі гонар» П. Масканы). У Італіі ў сям'і Вайн (муж Аўсей быў вайсковы лекар, афіцэр расійскай арміі) нарадзіўся сын. Кар'ера складалася добра, але планам сям'і перашкодзіла Першая сусветная вайна. Прышлося вяртацца дадому...

(Працяг на стар. 8)

(Працяг. Пачатак на стар. 7)

У Смаленску Вайн пачала плённую педагагічную дзейнасць, затым працягнула працу ў Ташкенце, дзе, на жаль, ад сухотаў Аўсей Вайн памёр. Сярод ташкентцкіх выхаванцаў Руфі Саламонаўны трэба вылучыць Мухітдзіна Кары-Якубава – заснаваль-

ніка ўзбекскага музычнага тэатра, народнага артыста Узбекістана. Надзвычай плённым быў перыяд працы Вайн у 1930-я гады ў Харкаве. Менавіта там яна падрыхтавала плеяду выдатных оперных артыстаў. Сярод іх такія знакамітыя спевакі, як народны артыст СССР, саліст маскоўскага Вялікага тэатра Пётр Бяліннік, народны артыст Беларусі Арсен Арсенка. Калі пачалася Другая сусветная вайна, Вайн зноў апынулася ў Ташкенце, дзе кіравала хорам курсантаў ваеннага вучылішча і давала ўрокі

Харкаўская кансерваторыя, 1930 г.

спеваў. Шчыры, добразычлівы, чуллiвы чалавек, яна пазней з болей успамінала, што заняты з будучымі франтавікамі праводзіла са слязамі на вачах, бо разумела – далёка не ўсе з гэтых хлопчыкаў вернуцца...

Толькі на пачатку 1950-х вяртаецца Руфь Саламонаўна на радзіму – у Беларусь. Два гады выкладае мастацтва спеваў у Віцебску, пасля чаго пераязджае ў Мінск. Ды вось парадокс. Яе, бадай самага аўтарытэтнага педагога сярод тых, хто жыў тады ў сталіцы, у кансерваторыю на працу... не прынялі! Ларыса Пампееўна Александроўская, якая была ў захапленні ад педагагічнага майстэрства Вайн, дапамагла той – ужо пенсіянерцы, але безумоўнаму практыку-носьбіту італьянскай вакальнай школы, – выкладаць мастацтва спеваў у створаным напярэдадні оперным класе Дома афіцэраў. Колькі прайшло праз гэты клас як аматараў спеваў, так і прафесіяналаў! Здаралася, што студэнтаў кансерваторыі, якіх выключалі як профнепрыдатных, праз некалькі месяцаў заняткаў у Вайн прымалі ў іншыя кансерваторыі як найбольш перспектывных. Менавіта ў тым класе пачынаў навучанне спевам перад па-ступленнем у кансерваторыю будучы заслужаны артыст Беларусі Віктар Стральчэня. Ды й сёння спевакі старэйшага пакалення з захапленнем успамінаюць выдатнага майстра, цытуюць яе выказванні пра вакальнае майстэрства, называючы вакальна-педагагічны метад Вайн тыпова італьянскім; пад-крэсліваюць, што ўсе яе вучні спявалі эмацыйна, музычна, прыгожа і свабодна на ўсім дыяпазоне вакальнага голасу. І не дзіўна – Руфь Вайн была чалавекам высокай культуры: свабодна валодала некалькімі замежнымі мовамі, выдатна ведала сусветную класічную музыку.

Віктар СКОРАБАГАТАЎ

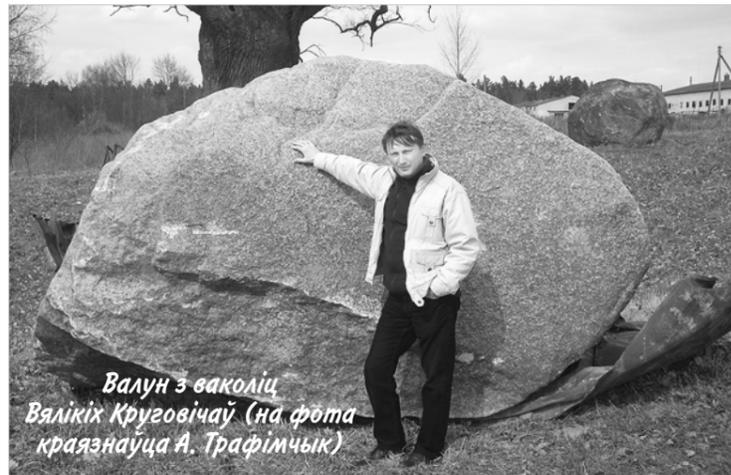
(Працяг будзе)

БОГІНКА

Ці задумваліся вы калі-небудзь, чаму тыя ці іншыя мясціны называюцца так, а не інакш, якая гісторыя хаваецца за гэтымі назвамі? У свой час таямніцы назваў у нашай мясцовасці захапілі мяне, і я захацеў даведацца, чаму палеткі ў наваколлі вёскі Вялікія Круговічы, што ў Ганцавіцкім раёне, маюць такія дзіўныя назвы: Поламка, Кудаха, Богінка і інш. І вось што расказала мая бабуля пра апошнюю са згаданых назваў.

У даўнія часы (калі дакладна – ужо і сказаць немагчыма) на адным з папавоў, што раскінуліся ў ваколіцах вёскі, было паселішча. Першапачатковая назва яго да нас не дайшла. Жылі ў ім людзі. Багата жылі. У іх і палеткі добра радзілі, і быдла багата прыплод давала. Усё было добра, пакуль людзі ў згодзе з Богам жылі і заповеты Ягоныя захоўвалі. Але з часам пачалі яны забывацца на Бога. У царкву перасталі хадзіць. Новыя багоў пачалі выдумляць і заповеты ўласныя прыдумалі, якія дазвалялі забіваць і пералюбы чыніць. Перасталі бацькоў паважаць. Сталі зайздросціць адно аднаму. Распуснымі і злымі сталі. У ахвяру новым багам прыносілі не толькі жывёлу, але і людзей.

Абурыла гэта Бога. І пачаў ён

Валун з ваколіц Вялікіх Круговічаў (на фота краязнаўца А. Трафімчык)

на людзей розныя бедствы пасылаць. То ўлетку спека збажыну выпаліць. То дождж вымачыць. То ваўкі быдла зарэжуць. А то ўвогуле хвароба на скаціну нападзе і ўсю пакосіць...

Але і гэтыя бедствы не прымусілі людзей адумацца ды ўздаць сапраўднага Бога і пакаяцца. А толькі яшчэ больш пачалі яны грашыць і Бога гнявіць. І тады вырашыў Бог пакараць іх мацней.

Уночы, калі ўсе спалі, раскалоў Бог зямлю. І разышлася зямля, і паглынула людзей з усёю іхняю гаспадаркаю і пабудовамі ўсімі. І, вярнуўшыся на месца, зямля накрыла людзей.

Зрабіў Бог на тым месцы балота. За савецкім часам тое балота асушылі і цяпер там поле. Але старыя людзі кажуць, што калі легчы на тую зямлю і прыкласці вуха, то можна пачуць, як звяняць званы ў царкве, што пад зямлёю, і галосныя малітвы пахаваных там людзей да Бога. «Божанька, Божанька, Божанька!» – просяць людзі з-пад зямлі пачуць іх. Але не чуе іх Усвышні.

Таму і называецца поле на месцы, дзе адбыліся апісаная падзеі, Богінкай – мясцінай, забытай Богам.

Сяргей БЛІНКОЎСКИ, в. Вялікія Круговічы Ганцавіцкага раёна

Малая краязнаўчая ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

МАМОНІЧЫ – беларускія выдаўцы і грамадскія дзеячы Вялікага Княства Літоўскага, кушчы. На іх сродкі П. Мсціславец у сярэдзіне 1570-х гг. заснаваў у Вільні друкарню, дзе выдадзены «Часоўнік» (1574–1576?), «Евангелле напастольнае» (1575), «Псалтыр» (1576). Імкнуліся поўнасьцю ўзяць кнігадрукаванне ў свае рукі. У выніку канфлікту паміж імі і Мсціслаўцам друкарня ў 1576 г. спыніла дзейнасць. У 1583 г. адноўленая, яе ўзначальвалі вільенскі бургмістр Кузьма Іванавіч Мамоніч і яго брат Лукаш, скарбы ВКЛ. Фінансавую падтрымку ім аказвалі праваслаўныя шляхціцы Зароцкія. З 1593 г. у працы друкарні

«Часоўнік», 1617 г.

ўдзельнічаў Лявон Кузьміч Мамоніч, які пасля смерці Лукаша (1606) яе ўзначаліў. Пры падтрымцы канцлера ВКЛ Л. Сапегі ў 1586 і 1593 гг. атрымалі прывілі, што дазволіла ім часова напалізаваць выданне кніг на старабеларускай і царкоўнаславянскай мовах. З Мамонічамі супрацоўнічаў вільенскі друкар Васіль Гарабурда, які выпусціў у пач. 1580-х гг. некалькі выданняў. У мястэчку Павільна (каля Вільні) Мамонічы мелі папярковы млын.

Друкарня ўлічвала запатрабаванні і культурныя традыцыі розных пластоў насельніцтва. Большая частка выданняў XVI ст. прызначалася на патрэбы праваслаўных брацтваў, іх школ, царквы, мяшчанства. Гандлёвыя сувязі Мамонічаў з Украінай, Рускай дзяржавай, Польшчай скарыстоўваліся для кніжнага ўзаемаабмену. Выпускаліся багаслоўчыя і літургічныя выданні, кнігі для чытання, публіцыстычныя творы, падручнікі («Граматыка славянская», 1586 г.; «Дыалектыка», каля 1586 г.; «Буквар», 1590-я, 1618, 1621). Была адзінай беларускай друкарняй, якая выпускала зборнікі заканадаўчых актаў, выданні прававога характару – «Статут Вялікага Княства Літоўскага» 1588 г. (кірыліцай; 1614 г., на польскай мове), «Трыбунал абаваталям Вялікага Княства Літоўскага» (1586), канстытуцыі «вальных» сеймаў, шэраг палемічных твораў у абарону ўніі, у асноўным напісаных І. Пацеём. Усяго друкарня да 1623 г. выпусціла каля

«Трыбунал абаваталям Вялікага Княства Літоўскага», 1586 г.

50-і кірыліцкія і 35-і выданняў на польскай мове. Кнігі адметныя высокім паліграфічным і мастацка-арнаментальным афармленнем. Упершыню ўжыты зробленыя Грынем Івановічам курсіўныя шрыфты, якія ўзнаўлялі графіку канцылярскага пісьма. Скарыстоўваліся шведскія гравюры (партрэт Сапегі, сейм Рэчы Паспалітай і інш.). Друкарскія матэрыялы Мамонічаў часткова перайшлі ва ўласнасць Вільенскай Троіцкай друкарні.